

Odborná exkurzia do Rumunska a Srbska

4-dňová odborná exkurzia bola zameraná na:

- uchovanie, udržanie a využitie kultúrneho dedičstva a miestneho potenciálu
- miestny rozvoj, rozvoj vidieka a agrosektoru
- nadviazanie spolupráce so slovenskými komunitami v Rumunsku a Srbsku

Ciele:

- získanie nových poznatkov a skúseností z miestneho rozvoja a rozvoja agrosektoru
  - výmena skúseností z implementácie programu rozvoja vidieka
  - získanie poznatkov o realizáciach projektov samospráv
  - oboznámenie sa s projektami v agrosektore
  - uchovávanie a rozvíjanie kultúrneho dedičstva
  - získanie poznatkov o štruktúre miestnej samosprávy
  - spoznanie nových krajín a života slovenských rodákov zahraničí
  - vzájomná výmena informácií a kontaktov,
  - získanie inšpirácie a podnetov pre činnosť účastníkov

Cieľová skupina:

- členovia MAS a VSP z banskobystriického kraja

Program podujatia:

1. deň: (streda 18.9) odchod z B. Bystrice 03:30, príchod do Novej Huty (Rumunsko) na obed, odborný program – prehliadka realizovaných projektov, večera, prednáška a diskusia s poslancom rumunského parlamentu za slovenskú menšinu

2. deň (štvrtok 19.9.): presun do Gataje, uvítanie a obed, návšteva kláštora a prehliadka agropodniku, večera, prezentácia miestnych aktérov a predstaviteľov samospráv, diskusia

3. deň (piatok 20.9): presun do Bačskeho Petrovac, uvítanie starostom, obed, odborný program – prehliadka biznis parku, presun do Gložanu, diskusný večer s miestnymi aktérmi

4. deň (sobota 21.9.): presun do B. Petrovac, prehliadka múzea a kostola, presun do N. Sadu – prehliadka petrovaradínskej pevnosti, odchod na Slovensko, príchod neskoro v noci

Termín a miesto konania:

- **18.- 21.9. 2013**
  - **Rumunsko – Nová Huta, Gataia**
  - **Srbsko – Bački Petrovac, Novi Sad**

Účastníci:

Exkurzie sa zúčastnilo 5 členov MAS Malohont 6 zástupcov MAS Podpoľanie, 5 členov MAS Partnerstvo Krtíšskeho Poiplia, 8 z MAS Zlatá cesta, 1 zástupca za Partnerstvo Muránska Planina-Čierny Hron, 11 za Partnerstvo južného Novohradu, jeden zástupca Banskobystrického geomontánneho parku a 6 členov MAS Hornohrad – celkom 43 zástupcov MAS a VSP, regionálny koordinátor, tlmočník a vodič – spolu 46 účastníkov.

Zo 43 zástupcov MAS a VSP bolo 22 zástupcov samospráv, 11 účastníkov za súkromný sektor - podnikateľov a 9 zástupcov občianskych združení, občanov a aktivistov, z toho len dvaja z manažmentov partnerstiev

(podrobný zoznam účastníkov je v prílohe 2)

Priebeh podujatia:

V prvý deň po príchode, ubytovaní, uvítaní starostom Novej Huty Augustom Albertim nasledoval obed podávaný na fare a pripravený z miestnych domácich produktov. Počas obeda nás prišiel pozdraviť poslanec rumunského parlamentu za slovenskú menšinu Adrián Miroslav Merka, ktorý nás sprevádzal i počas exkurzie v obci Nová Huta, ktorú tvorí vlastne lazničné osídlenie s viac než 99% obyvateľov slovenskej národnosti. Všetky miestne komunikácie v rozsahu cca 50 km sa podarilo miestnej samospráve zrekonštruovať a vyasfaltovať. Navštívili sme aj zrekonštruovaný kultúrny dom, riaditeľ školy Danuc Docel nás previedol zrekonštruovanou školou a novou športovou halou v centre obce. Prezreli sme si aj bizóniu farmu a starosta nás informoval o zámeroch miestnych podnikateľov na vytvorenie pracovných príležitostí. Po večeri zo zakáľáčkových špecialít nasledovala ešte dlhá diskusia so starostom a zároveň miestnym farárom o tom ako sa mu darí udržať mladých ľudí a slovenskú kultúru v obci. Aby sa katolícky farár mohol stať starostom musel mať k tomu súhlas Vatikánu. Možno práve preto, že farár je aj starostom, sa mu podarilo dosiahnuť také vynikajúce úspechy ako v práci s ľuďmi tak i v realizácii projektov.

Na druhý deň sme sa hneď zrána po riadnych slovenských raňajkách – domáca jaternica a klobása, presunuli do mestečka Salonta, kde sme sa zastavili na krátke stretnutie s Miroslavom Jabloncsikom, honorárnym konzulom SR v Rumunsku a Zdenkom Galbavým zo slovenskej ambasády v Rumunsku, nakoľko tam zasadala práve Slovensko – rumunská zmiešaná ekonomická komisia na rozvoj podnikania v Rumunsku.

V Gataji nás uvítal Jozik Žifčák aj so synom Ioanom Žifčákom a po výdatnom obede z domácich miestnych produktov v penzióne Perla, sme si urobili krátku prehliadku najstaršieho, zrenovovaného kláštora a následne sme navštívili poľnohospodársky podnik rodiny Žifčákovcov. Je to na naše pomery obrovský podnik s cca 12.000 ha obhospodarovanej pôdy a aj so spracovaním a doplnkovou výrobou a službami. Žifčákovci sú majiteľmi spoločnosti, ktorá sa nám venovala počas pobytu v obci Gataje – MAX AGRO, vlastní aj autobusy a zvažujú svojich zamestnancov do podniku, čiže zastupujú aj verejnú dopravu. Rodina Žifčákovcov vlastní poľnohospodársku firmu, stavebnú firmu a malý mlyn. Dostali finančné prostriedky na rybník a veľký mlyn, kde budú vyrábať cestoviny. Počas večere v penzióne Perla nás navštívili a prihovorili sa nám predstavitelia samospráv – starosta Gataje Kozarov Raul a jeho zástupca Mircea Balc, starosta obce Birda Marius Stojan, ale aj miestni podnikatelia Mirko Furik a Nelu Orga ako aj druhý syn Jozika Žifčáka Jozik, poslanec rumunského parlamentu. Po večeri nasledovala neformálny diskusia. O 22:00 hod časť účastníkov exkurzie sa presunula do obce Deta, kde boli ubytovaní.

Tretí deň, hneď po raňajkách v penzióne Perla, sme sa presunuli do obce Birda, kde sme mali krátke stretnutie a diskusiu so starostom M. Stojanom a potom sme už opustili Rumunsko a smerovali do Bačského Petrovacu. Tam nás už na obecnom úrade čakal Pavel Marčok, predseda obce a poslanec vojvodinského parlamentu. Oboznámil nás so životom a históriou Slovákov a obce ako aj so systémom riadenia a hospodárenia miestnej samosprávy. V obci na úrovni nášho okresu (tvoria ju 4 dediny) sa každoročne koná prvý víkend v auguste najväčší folklórny festival – Slovenské národné slávnosti, sídli tu Matica slovenská, Slovenské vojvodinské divadlo. V diskusii zodpovedal na naše otázky a po diskusii bol s nim a našimi zástupcami urobený krátky rozhovor pre miestnu slovenskú televíziu. Potom sme mali spoločný obed, ktorého sa okrem neho zúčastnili aj zástupca starostu Siniša Stanjuk, miestny podnikateľ Janko Grňa s manželkou a Jan Slávik – starosta obce Kysač.

Po obede sme navštívili s Jankou Grňom miestny Business Park, ktorý zrealizoval ako „hnedý“ park v priestoroch bývalej najväčšej továrne v Európe na široké metly – svojim partnerom ponúka : prenájom resp. predaj pozemku a hál na ploche cca 30ha. V rámci parku sme navštívili aj pripravovanú prevádzku slovenského podnikateľa, ktorý tam rozbieha výrobu slamených peliet. Oboznámili sme sa aj s ďalšími aktivitami podnikateľa J. Grňa na vytváranie nových pracovných miest, nakoľko je to prioritou obce, vzhľadom k veľmi vysokej miere nezamestnanosti a odlivu mnohých vzdelaných mladých Slovákov. O tejto téme a o možnej vzájomnej spolupráci sme diskutovali aj počas večere v Gložane v penzióne Oáza, na ktorej sa zúčastnili Dragan Relič, expert na predvstupové dianie v oblasti čerpania eurofondov, Ondrej Molnár z ministerstva školstva, vedy a technologického vývoja, Janko Havran, riaditeľ základnej školy zo Starej Pazovy, Marina Čipkar z gymnázia v Bačskej Palanke a Grňa Rastislav, podnikateľ.

Na štvrtý deň sme sa po raňajkách presunuli znova do Bačského Petrovca, kde sme namiesto pôvodne plánovanej návštevy aquaparku Petrolandia (najväčší v Srbsku vybudovaný slovenským podnikateľom), vzhľadom k tomu, že už bol mimo prevádzky, navštívili miestne múzeum ručných prác vedené a zriadené Spolkom petrovských žien a prezreli sme si expozíciu kultúry a bývania srbských Slovákov. Predsedníčka spolku Katka Arňašová nás oboznámila s činnosťou a aktivitami spolku. Na záver pobytu v B. Petrovaci sme navštívili evanjelický kostol a organista Janko Siroma, ktorý vyštudoval Janáčkovo konzervatórium v Brne nás oboznámil s religióznou históriou Slovákov na dolnej zemi a na rozlúčku nám zahral tri organové

skladby. Tu sme sa rozlúčili aj s P. Marčekom, ktorý spolu s nami absolvoval náš program. Z B. Petrovca sme sa presunuli do Nového Sadu, kde sme si urobili krátku prehliadku jedinečnej rozsiahlej Petrovaradínskej pevnosti, odkiaľ je krásny výhľad na Novi Sad a potom sme sa už vydali na cestu na Slovensko. Cestou sme mali ešte spoločný obed v typickej srbskej reštaurácii s tradičnými miestnymi domácimi špecialitami.

Záver a zhodnotenie exkurzie

Exkurzia mala rôznorodé zameranie – prvý deň bol venovaný miestnemu rozvoju v horskej vidieckej krajine s rozptýleným osídlením, Druhý deň v Rumunsku bol venovaný hlavne poľnohospodárskej veľkovýrobe na úrodnej nížine. Tretí deň – návšteva v Srbsku bol venovaný, predovšetkým aktivitám samospráv a miestnych podnikateľov pre vytváranie nových pracovných príležitostí a štvrtý deň bol zameraná na uchovanie kultúrneho dedičstva a oboznámenia sa s občianskymi aktivitami pre uchovanie slovenskej tradície a kultúry.

Okrem toho, že sme mali možnosť spoznať kultúru, prostredie a život našich krajanov a mohli to vzájomne porovnať v dvoch krajinách, najsilnejšie na nás zapôsobilo nielen uchovávanie tradícií, jazyka a kultúry, ale aj jedál a hlavne vysoký stupeň sebestačnosti v zásobovaní miestnymi domácimi potravinami.

Tým, že sme navštívili dve krajiny, z toho jednu, ktorá je čerstvým členom EÚ a druhú nečlenskú krajinu, mohli sme vidieť, ako viditeľne členstvo Rumunska v EÚ prospelo hlavne k rozvoju infraštruktúry a podpore podnikania a vytvárania nových pracovných príležitostí. Pre obidve krajiny je zrejmý jeden spoločný znak – poľnohospodárstvo tu nie je utlmované, ale je podporované a veľmi úspešne sa rozvíja. Z toho by sme si mohli vziať aj príklad na Slovensku.

Záverom : je obdivuhodné ako úspešne a cieľavedome si naši krajanovia uchovávajú svoju kultúru, tradície, jazyk a ako ho stále rozvíjajú a ako sa presadzujú aj v hospodárskej súťaži, ako si navzájom pomáhajú. Je len na škodu, že Slovensko nedostatočne využíva tento potenciál a venuje našim krajanom len minimum pozornosti a podpory. Bolo by veľmi prospešné, ak by výsledkom tejto exkurzie bolo nadviazanie užších kontaktov a spolupráce medzi našimi a rumunskými a srbskými samosprávami a podnikateľmi.

Zdroj. BBVIPA 2013